

SZAKVÉLEMÉNY

Lakner László (Budapest, 1936)¹⁸, azaz tizennyolc műalkotásának értékbecsléséhez, a Magyar Nemzeti Bank-Ingatlan Kft. (székhely: Budapest, 1054. Szabadság tér 9.) számára.

Ez a dokumentum 13 számozott oldalból áll.

I. A kollekcióban szereplő alkotó helye és jelentősége a kortárs képzőművészeti szcénában, valamint a felajánlott alkotások jellege és állapota

A Magyar Nemzeti Bank-Ingatlan Kft. számára, a művész által felajánlott kollekció Lakner László (Budapest, 1936) 18, azaz tizennyolc festményéből áll. Az alkotó a mára klaszifikálódott IPARTERV generáció prominens alakja, a hazai kortárs művészeti közeg reprezentáns szereplője, akik nemcsak a magyar kulturális térben – a nyilvánosság különböző szinterein, valamint a hazai múzeumi gyűjteményekben – foglal el kiemelkedő helyet, hanem a nemzetközi szintén is számtalan esetben – egyéni- valamint tematikus-kiállításokon, illetve komoly szakmai reputációval rendelkező képzőművészeti vásárokon – évtizedek óta képviselik hazánkat.

A18, azaz tizennyolc alkotásból álló kollekció darabjai az 1987 és a 2012 közötti időszakban készültek, jellemzően a „posztmodern”, vagy „új festészeti fordulat” utáni időszakban. A válogatásban szereplő művekre általánosan az 1980-as években kibontakozó posztkonceptuális szellemiségű absztrakt festői gondolkodásmód jellemző.

Lakner László (Budapest, 1936) a szürnaturalista, valamint a pop arttal rokon figurális festészete, illetve konceptuális korszakának lezárásától – a Németországba történő emigrálást követően – írásalapú és posztkonceptuális festményeket alkot. Már az 1970-es évek második felétől fokozatosan eltávolodott a fotografikus előképek alkalmazásától, és egyre oldottabbá vált művészete. „Festőivé”, „expresszív” válása összefüggésbe hozható a nemzetközi művészeti világban lezajló fordulattal is, de alapvetően az emigráció után általánossá váló léthelyzet sajátosságai, az idegenség és a fordítás fogalmi válnak művészetének alapvető sajátosságaivá. A nyolcvanas évektől egyre több kulturális, művészettörténeti és irodalmi idézet jelenik meg alkotásain, mely egyfajta „képzeletbeli múzeum” formálta át életművét. Lakner oeuvre-je tulajdonképpen leírható olyan egymásra rakódó rétegekből, melyek komponensei a többi réteg és festői elem viszonylatában értelmezhető.

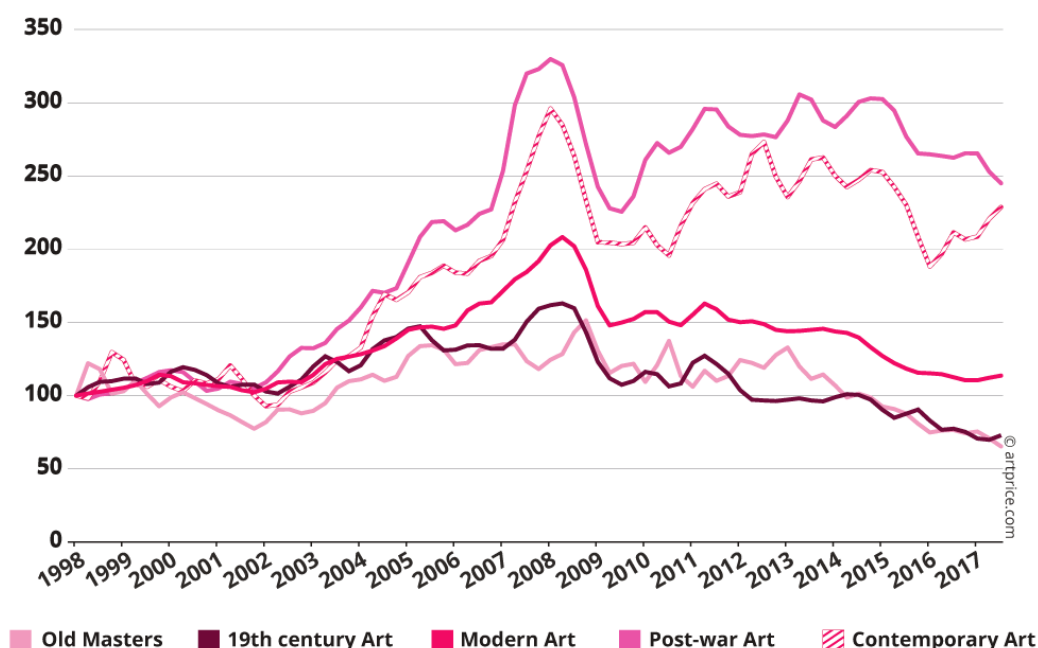
Betű-képei, sematikusnak tűnő stilizált vonalhálózata a dolgok újraolvasására sarkalják a nézőt. Tárgyi vonatkozású, vagy kultúrtörténeti reflexiókat hordozó motívumai a műben „anyagként”, a festészet autonóm, a színnel és formával egyenértékű elemekként szerepelnek, mintha tértől és időtől leválva lebegnének a kultúrtörténet tartományában. Folyton megújuló művészetének heterogén jellege a „mindent kipróbálni” kelet-európai attitűdjével és az avantgárd kísérletező szemléletével is magyarázható, de ennél sokkal többet árul el az alkotó festészethez fűződő reflektív viszonyáról. Lakner nem kötelezi el magát a piktúra egyetlen válfaja mellett sem, inkább a festészet műfajának határait és korlátait kísérli meg tágítani: nem pusztán képeket alkot, hanem a festészet különböző aspektusait mutatja fel művei által.

Németországi letelepedését követően – főként a berlini Freie Universität művészettörténet tanszékén, illetve az Esseni Egyetem művész- és designer-képző szakán betöltött oktatói pozíciójának köszönhetően – neve fokozatosan ismertté vált a nyugat-európai művészeti szcénába. Elsősorban német nyelvterületen számít keresett művésznek, minek következtében ma már számos németországi köz- és magángyűjteményben megtalálhatóak alkotásai (**1. melléklet**). Ugyanakkor Magyarországon is folyamatosan szerepeltette műveit. Számtalan egyéni kiállítás, illetve csoportos tárlaton történő részvétel jelzi jelentőségét idehaza.

Lakner László alkotásainak szemléljére a covid-19 vírus által előidézett helyzet – a művész berlini tartózkodása – miatt nem nyílt lehetőség. Azt egy későbbi időpontban, a művek átvétele, vagy installálása során kell pótolni!

II. A piaci környezet

2002-ig az 1945 utáni európai és tengeren túli művészet műkereskedelmi helyzete közel azonos volt a régi mesterek, a 19. századi és a klasszikus modern művészet megítélésével. Ekkor indult be az a folyamat, mely a II. világháború és a kortárs művészet felértékelődését hozta. Az elmúlt évek elemzéseit látva ma már biztosan kijelenthető, hogy ez a tendencia nem tekinthető piaci manipulációnak, sem egyszerű „divathullámnak”. **A befektetési célú vásárlások terén az elmúlt 15 év nyilvános eredményei az úgynevezett post-war és kortárs művészet hegemoniáját mutatják. Az Artprice.com által készített, a 2017-es első félév trendmozgásait bemutató elemzése szerint ez a szegmens nagyjából háromszoros értéknövekedést mutat a 19. és 20. századi klasszikus modern alkotásokkal szemben.**

Forrás: Artprice.com

Bár a tavalyi évben némi visszaesést mutatott a globális műtárgypiac forgalma, a II. világháború utáni időszak továbbra is tartja korábbi népszerűségét. Amennyiben a piaci részesedés szempontjából nézzük a folyamatot, az összforgalom 52%-át tette ki a II. világháború utáni művészet, melyet 23%-kal követ a modern (főként 19. századi végi és a 20. század első felének alkotásai), míg a régi mesterek forgalma összesen 13%-ot tett ki a 2016-os évben.¹ Ráadásul, míg az antik és a modern művészeti piacon árcsökkenés volt tapasztalható, addig a kortárs művészeti szegmensben mintegy 4%-kal emelkedtek az árak.²

¹ Dr. Clare McAndrew: *The Art Market 2017*. Basel, UBS–Art Basel, 2017. Magyarul ismerteti: portfolio.hu <http://www.portfolio.hu/befektetes/mutargy/a-vilag-mutargypiaca-2016-ban.247539.html>

² TEFAF 2017 *Global Art Market Report*. Szerk.: Prof. Dr. Rachel A. J. Pownall, Maastricht, TEFAF, 2017. <http://1uyxqn3lzdsa2ytyzj1asxmmmpt.wpengine.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2017/03/TEFAF-Art-Market-Report-20173.pdf> Magyarul ismerteti: portfolio.hu <http://www.portfolio.hu/befektetes/mutargy/mutargypiaci-trendek-erosodoben-a-muveszeti-vasarok-es-a-kortars-szegmens.246016.html>

A 1945 utáni művészet népszerűsége több okra vezethető vissza. A műkincspiac befektetési célú vásárlásai szempontjából ez az időszak befolyásolható a legnagyobb mértékben, hisz itt még korántsem beszélhetünk kanonizált életművekről, iskolákról, tendenciákról és korszakokról, mint mondjuk a klasszikus modern, vagy éppen a 19. századi művészet esetében. E tekintetben a II. világháború utáni és kortárs művészet megítélése még formálható, alakítható, mely a piaci eredményekre is képes nagyobb „hatást” gyakorolni. Ez a napjaink művészetét jellemző sajátosság ugyanakkor kockázatokat is rejt magában, hisz egy életmű árfekvésének szinten tartása, növelése sokban függ az adott alkotó szereplésének gyakoriságán, nívós szakmai rendezvényeken – egyéni és csoportos kiállításokon, vásárokon – történő részvételein.

A 1945 utáni művészet népszerűségének azonban van egy másik oka is. Az elmúlt néhány évtizedben a vizuális kultúrát alapvetően befolyásoló folyamatok játszódtak le a nyugati társadalomban. A változások szociális és társadalmi vetületei a művészeti érték nivellálódására is erőteljes hatást gyakoroltak. Ennek következtében a 19. valamint a 20. század első felének kulturális és társadalmi erőterébe született alkotások, életművek mai megítélése is rengeteget változott. Ez nemcsak a nyugati-európai, vagy tengeren túli országokban, hanem – igaz 10-15 éves késéssel – de már hazánkban is jól megfigyelhető. Ezt a folyamatot a hazai aukciós eredmények is igazolják. Az olyan iskolák és irányzatok, mint a naturalizmus, a szecesszió, vagy éppen Grasham-kör, Czóbel Béla, Rippl-Rónai József finomabb hangolású, kontemplatív szemléletű művészete a gyűjtők fiatal generációja számára avítottá váltak. Helyettük az avantgárd erőteljesebb hangolású, a hagyományos művészeti műfajokat átértelmező életművek, alkotások ázsíója és értéke nőtt szembetűnő módon.

II-1. Az IPARTERV generáció piaci pozíciója

a. Az elsődleges piac szegmense

Az IPARTERV generáció tagjait képviselő kortárs magyar galériák a hazai szcena stabil háttérrel rendelkező meghatározó szereplői, melyek kiegyensúlyozott tevékenységüknek köszönhetően egy évtizede folyamatosan jelen vannak a nyugat-európai, illetve tengeren túli kortárs művészeti vásárokon. Nemzetközi sikerük egyik fő oka, hogy a korábban nyugat-európai és észak-amerikai művészetre fókuszáló nyugati közintézmények számára mára minden korábbinál fontosabbá vált a nézőpontok kiterjesztése azokra a területekre, amelyek eddig kiestek látóterükből. Kiemelkedő jelentőséggel bírnak ezek között a területek között az egykor a keleti-blokkhoz tartozó országok. A folyamat eredményeképp olyan jelentős múzeumok gyarapították gyűjteményüket magyar művészek alkotásaival, mint a Tate, a MoMA, a Metropolitan Museum és a Centre Pompidou, olyan nemzetközi terjesztésű kiadók gondozásában jelentek meg kötetek a magyarországi művészet bizonyos szakaszairól, mint a Thames and Hudson és a Koenig Books. A magyar galériák pedig minden korábbinál gyakrabban és sikeresebben szerepelnek az olyan jelentős nemzetközi művészeti vásárokon, mint a londoni és a New York-i Frieze, a párizsi FIAC és Paris Photo, illetve az Art Cologne. Szakmai tevékenységüknek köszönhetően került Ilona Keserü Ilona egy műve a new york-i Metropolitan Múzeum gyűjteményében, egy korai Nádler István alkotás pedig a párizsi Centre Pompidu kollekciójába. Közreműködésükkel ugyanakkor olyan jelentős egyéni kiállítások nyíltak az utóbbi években, mint Ilona Keserü Ilona londoni, a Stephen Friedman Galériában (2018), valamint Bak Imre – ugyancsak londoni – a Mayor Gallery-ben (2018) rendezett bemutatója.

A fenti sikerek, valamint a jelentős nemzetközi érdeklődés komoly hatást gyakorolt az IPARTERV-generáció tagjainak kereskedelmi besorolására is. A nyugat-európai, valamint a tengeren túli közintézmények, magángyűjtők érdeklődésének középpontjában elsősorban a neoavantgárd, s ezen belül is az IPARTERV generáció tagjainak művészete áll. Ez a jellegzetes, a szocializmus időszakában a nemzetközi törekvéseket a hazai szempontok alapján átértékelő, átformáló művészcsoport alkotásaikkal tökéletesen kielégítik a nyugati közintézmények, kereskedők, magángyűjtők azon igényét, mellyel saját kollekcióik nézőpontjainak kiterjesztésére törekednek. **A növekvő nemzetközi érdeklődés következtében az IPARTERV generáció alkotásai jelentős értékemelkedést mutattak az elmúlt években,** s a folyamat a következő években is kitart majd. Ennek következtében ma már Lakner László – akit jelenleg a Trapéz Galéria képvisel hazánkban – alkotásai is megközelítik a középkategóriába tartozó nyugat-európai művészek árfekvését. Ráadásul Lakner 1980-as évek elején történt németországi letelepedését követően több nyugati galériával is kapcsolatba került, ennek nyomán pedig a festő alkotásainak értéke már korábban a nemzetközi árszínvonal kategóriába kerültek.

b. A másodlagos piac szegmens

A fenti folyamatoknak köszönhetően a másodlagos piaci szereplők körében is egyre erőteljesebb érdeklődés övezi a magyar kortárs művészet prominens figuráinak alkotásait. A 2000-es évek elején még alig méltatott II. világháború utáni progresszív irányzatok népszerűsége mára jelentősen megugrott. A másodlagos piaci szereplők árverésein egyre nagyobb volumenben és egyre fokozottabb érdeklődés mellett jelenik meg a kortárs képzőművészet. **A hazai aukciós piacon az IPARTERV generáció népszerűsége a legszembetűnőbb. Az árverezőházak kínálatában pedig nemcsak a neoavantgárd művek, hanem az 1980 és a 2010 közé datálható tételek száma is évről-évre folyamatosan bővül.** A 2019-es esztendőben jelentős életműrekordok is születtek: a Virág Judit Galéria 2019 novemberi kortárs árverésén Nádler István *Kapcsolat* című 1971-es műve 35 millió forint+20% jutalékért kelt el, míg Lakner László *Metamorfózis – egyszer, aztán, később / Várakozók (Példázat), 1964-1967* című alkotása 42 millió forint+20% jutalékért talált új gazdára.

III. Művek közgyűjteményekben

Felismerve az IPARTERV-generáció jelentőségét **a hazai közintézmények szakszerű gyűjteményezési tevékenységének köszönhetően Lakner László számtalan chef 'd oeuvre-je került közgyűjteménybe az idők során.** Ennek az 1980-as években kezdődő, s mind a mai napig jellemző folyamatnak az eredményeképp főművek ma már csak elvétve bukkannak fel a műkereskedelemben. Lakner műtárgyállományát „tizedelte” továbbá – az elsősorban Hegyi Lóránd, Fabényi Júlia, Jerger Éva, Körner Éva és Néray Katalin művészettörténészek szervező, illetve kurátori tevékenységéhez köthető – főként Nyugat-Európában megrendezett, a magyar kortárs képzőművészet keresztmetszetét bemutató tárlatok nyomán megélénkülő nemzetközi érdeklődés. **Az alkotó számtalan műve került e kiállítások nyomán is német, olasz és francia köz- illetve magángyűjteményekbe.** Így mára **legjelentősebb munkái szinte elérhetetlenekké váltak, amely további „árfelhajtó” erőt képez mind a műkincspiac elsődleges, illetve másodlagos szegmensén belül.**

IV. A kollekcióba tartozó művek együttes értéke

A Magyar Nemzeti Bank-Ingatlan Kft. (székhely: Budapest, 1054. Szabadság tér 9.) számára, a művész által felajánlott 18, azaz tizennyolc Lakner László (Budapest, 1936) alkotásának értébecsléséhez az egyes darabok állapotán, témáján és méretén túl, az I., II., valamint III. pontban körülírt kánonra, műtárgcsoportokra, piaci környezetre és közgyűjteményi sajátosságokra vonatkozó megállapítások mellett, kettő alapvető szempontot kell figyelembe venni:

- Az 1980-as évek elejétől Németországban élő Lakner László korábban és ma is a nyugat-európai árszínvonalon értékesítette, illetve értékesíti műveit.

- A nemzetközi műkereskedelemben is képviselt nevek esetében figyelembe kell venni a forint napjainkban tapasztalható gyenge árfolyamát. Az hosszú időszakon keresztül a 300 és 330 forint között mozgó euró jelentősen elszakadt ettől az értéksávtól az elmúlt néhány hétben. Jelenleg a 340-350 forint közötti zónában mozog.

A Magyar Nemzeti Bank-Ingatlan Kft. (székhely: Budapest, 1054. Szabadság tér 9.) számára a művész által felajánlott 18, azaz tizennyolc eredeti, minden kétséget kizárólag Lakner László (Budapest, 1936) saját kezű alkotását az I., a II., a III., illetve a IV. pontban körülírt szempontok alapján, a 2. melléklet műleírásaiban meghatározott tartományokban, együttesen pedig a bruttó 142 000 000 Ft és 167 000 000 Ft, azaz a száznegyvenkettőmillió forintos és a százhatvanhétmillió forintos értéksávban állapítom meg.

Budapest, 2020. 06. 04.

Kaszás Gábor
művészettörténész
igazságügyi szakértő

1. melléklet - Lakner László alkotásai közgyűjteményekben

Ludwig Foun für Internationale Kunst, Aachen
Suermondt-Ludwig-Museum, Aachen
Staatliche Museen zu Berlin, Nationalgalerie
Neuer Berliner Kunstverein, Berlin (Arthotek)
Berlinische Galerie Landesmuseum für Moderne Kunst, Fotografie und Architektur
Berlin-Hannoversche Hypothekenbank AG
Bankgesellschaft Berlin AG, Stiftung Brandenburger Tor, Max Liebermann, Berlin
Sammlung der Bundesrepublik Deutschland, Berlin
Stiftung Schering AG, Berlin
Deutsche Telekom AG, Bonn
Paula Modersohn-Becker Stiftung , Bremen
Stiftung Ludwig-Roselius-Museum, Bremen
Neues Museum Weserburg Bremen (Sammlung Stober)
Szépművészeti Múzeum - Magyar Nemzeti Galéria, Budapest
Ludwig Múzeum Budapest – Kortárs Művészeti Múzeum
Fővárosi Képtár, Kiscelli Múzeum, Budapest
Petőfi Irodalmi Múzeum, Budapest
SONS Museum, Capestang
Sammlung Familie Ströher, Darmstadt
Museum Folkwang, Essen
Sammlung Sparkasse Essen
Galleria degli Uffizi, Firenze
Sammlung der Universität Freiburg
Neue Galerie am Landesmuseum, Graz
Rómer Flóris Történeti Múzeum, Győr
Museum Ludwig, Köln
Sammlung Weishaupt, Laupheim
Victoria & Albert Museum, National Art Library, London
Archive of Visual Poetry, Marvin and Ruth Sackner Foundation, Miami, Florida
G.A.M.E.S. of Art, Mönchengladbach
Thomas Mann Haus, München
Janus Pannonius Múzeum, Pécs
Museum Boijmans-Van Beuningen, Rotterdam
Institut für Auslandsbeziehungen, Stuttgart
Szent István Király Múzeum, Székesfehérvár
Szombathelyi Képtár, Szombathely
Hara Museum, Tokyo
Museum Moderner Kunst Stiftung Ludwig Wien (MUMOK)
Von der Heydt-Museum, Wuppertal
Adolph Luther Stiftung, Krefeld, Lehmbruck Museum, Duisburg

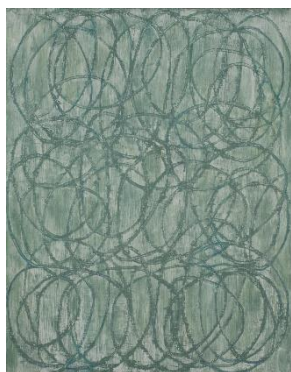
2. melléklet - Lakner László alkotásai

1. Lakner László: Cím nélkül, 1992-1994. olaj, vászon, 200×150 cm
érték: 8 000 000 – 9 000 000 Ft

2. Lakner László: Duchamp, 1988. kerékpárlakk, vászon, 190×170 cm
érték: 8 000 000 – 9 000 000 Ft

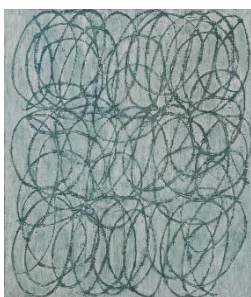
3. Lakner László: Cím nélkül (Kreisen), 1995. olaj, vászon 188,5×148 cm
érték: 10 000 000 – 12 000 000 Ft

4. Lakner László: Cím nélkül, 1994. olaj, vászon, 196×155 cm
érték: 10 000 000 – 12 000 000 Ft

5. Lakner László: Cím nélkül (Lineatur), 1999. olaj, vászon, 200×150 cm
érték: 13 000 000 – 15 000 000 Ft

6. Lakner László: Cím nélkül (Kreisen), 1996. olaj, vászon, 200×169,5 cm
érték: 13 000 000 – 15 000 000 Ft

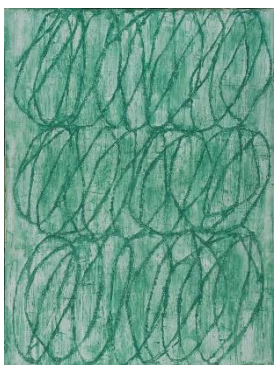
7. Lakner László: Üstökösök, 1992. olaj, vászon, 145×250 cm (kétrészes)
érték: 20 000 000 – 22 000 000 Ft

8. Lakner László: Cím nélkül, 1987. vegyes technika, lepedő, 248x215 cm
érték: 7 000 000 – 8 000 000 Ft

9. Lakner László: Cím nélkül, 1988. vegyes technika, lepedő, 240x214 cm
érték: 7 000 000 – 8 000 000 Ft

10. Lakner László: Hurkos, 1996. olaj, vászon, 200x150 cm
érték: 8 000 000 – 9 000 000 Ft

11. Lakner László: Rodcsenko, 2012. olaj, vászon, 198,5×150 cm
érték: 9 000 000 – 11 000 000 Ft

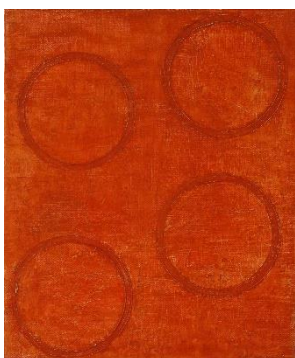
12. Lakner László: Számok, 1995. olaj, akril, vászon, 200×150 cm
érték: 10 000 000 – 12 000 000 Ft

13. Lakner László: Világok / Welten, 2001. olaj, vászon, 139×109 cm
érték: 6 500 000 – 7 500 000 Ft

14. Lakner László: Cím nélkül, 2007. olaj, vászon, 60x50 cm
érték: 2 500 000 – 3 500 000 Ft

15. Lakner László: Cím nélkül (Négy kör), 1996. olaj, vászon, 60x50 cm
érték: 2 500 000 – 3 500 000 Ft

16. Lakner László: Cím nélkül (Görbe vonal), 1996. olaj, vászon, 60x50 cm
érték: 2 500 000 – 3 500 000 Ft

17. Lakner László: Kék könnyek, 1995. olaj, lakkfesték, vászon, 60x50 cm
érték: 2 500 000 – 3 500 000 Ft

18. Lakner László: Rács, 1996. olaj, vászon, 60x50 cm
érték: 2 500 000 – 3 500 000 Ft